

SZELESTEI N. LÁSZLÓ

Szentés Mózes prédikációs kötetei

Az Országos Széchényi Könyvtár Quart. Hung. 4444. jelzetű vaskos kötete 43, Szűz Mária ünnepeire szóló prédikációt tartalmaz. Az íráskép alapján a kézirat a XVIII. századra tehető. Negyedréti alakú, 323 levél (mai számozással), a bőrkötés felső táblájának belsején álló nagybetűs írással ezt olvashatjuk: „LIBER XV.”, vagyis valaha egy sorozatnak a tizenötödik kötete lehetett. Az első prédikáció biztosan Csíksomlyón hangzott el; ennek utolsó harmada hiányzik. A kötetben pecsét jelzi, hogy azt korábban a vajdahunyadi ferences könyvtár birtokolta.¹

Mivel a kötet szerzőt vagy másolót nem nevez meg, alaposan tanulmányoztam a formai és tartalmi jegyeket. Egy kéz írása, az írás duktusa jellegzetes: álló. Másolat, nagyon kevés utólagos javítással, betoldással. Ezek alapján lehet a szerzőtől eredő másolat is, akár fogalmazványból, akár kész beszédekből készített kompilálással. Két helyen monogram áll a beszéd végén: P. F. M. S. és P. M. S.²

Az utólag összekötött füzetek mindegyike egy beszédet tartalmaz; mindegyik kiemelt címmel kezdődik, amely latin nyelven megnevezi a prédikálásra alkalmas ünnepnapot. A beszédek:

Nr. [1:]	(ff. 1–8)	Csíksomlyón, Szűz Máriáról pünkösdkor (csonka)
[2–8:]	(ff. 10–65)	Szeplőtelen Fogantatásról (dec. 8.)
[9–12:]	(ff. 66–90)	Gyertyaszentelő Boldogasszonyról (febr. 2.)
[13–20:]	(ff. 91–140)	Gyümölcsoltó Boldogasszonyról (márc. 25.)
[21–27:]	(ff. 141–195)	Sarlós Boldogasszonyról (júl. 2.)
[27–29:]	(ff. 196–217)	Szent Annáról (júl. 26.)
[30–31:]	(ff. 218–233)	Nagyboldogasszonyról (aug. 15.)
[32–40:]	(ff. 234–298)	Kisboldogasszonyról (szept. 8.)
[41–43:]	(ff. 299–323)	Szűz Mária nevééről (szept. 12.)

¹ A pecsét felirata: Vajdahunyadi Sz. Ferenc R. Zárdafeőnökség.

² f. 49v. és f. 239v.

A latin ünnepjelzés alatt kétféle módon helyezte el a másoló a szokásos textust és témát. Az egyik változat élén latin és magyar textus áll, a textus bibliai helyének jelölésével, a margón a beszéd címével, majd kezdődik a prédikáció. Például a 99. lapon:

„*Pro festo Annunciationis B. V. M. – Ecce concipies in utero, et paries Filium. Luc. 1. v. 31. / Íme méhedben fogadsz, és Fiat szülsz. – [A margón a cím:] Isten, és a bűnösök Anyja.*”

A másik változatra példánk az első prédikáció:

„*De Beata Virgine Maria – In monte Sion erit Salvatio. / A Sion hegyén szabadulás leszén. – [A margón:] Abdiae 1. v. 17. [Ebben az esetben a beszéd szövegét megelőzi még latin nyelven Sensus kezdettel témamegjelölés, mely hasonló ahhoz, ami a magyar nyelvű korai predikációkban a bevezetés után szokott állni propositio megnevezéssel:] Sensus. Demonstratur Primo: Beatae Virginis Mariae patrocinium contra insidias Diaboli. Secundo: Ejusdem Virginis Mariae patrocinium contra vindictam Dei.*”³

A hallgatók megszólítása általában „Kedves Hallgatóim”; ettől csak ritkán tér el. A margón latinul jelöli a beszéd részeit: Thema, Sensus, Propositio, Exordium, Pars (vagy: §.) I., II., III., Epilogus.

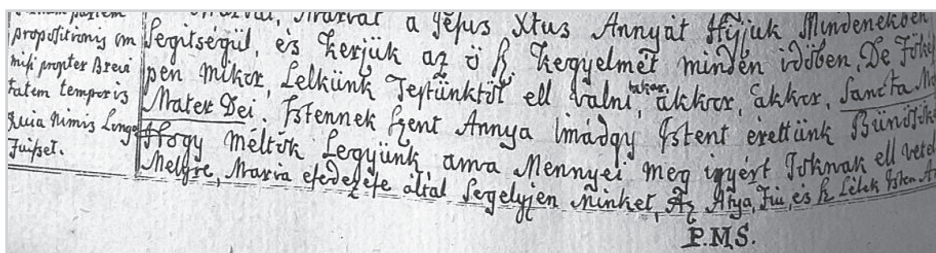
A prédikációk szövegét az erdélyi ferences provincia egy P[ater] F[rater] M. S. névjelű szerzetese másolta (1. és 2. kép, lásd a következő oldalon).

A beszédek tartalma erősen hazafias színezetű; gyakran előfordul bennük Csíksomlyó és az Édes Hazánk, Székely Hazánk kifejezések. A f. 141. margóján, a Sensus melletti jelzés Leo a S. Laurentio (1646–1720) németalföldi karmelita szerzetes művét adja meg forrásul („Ex Favo Samsonis”).⁴ Többször említi Telek József *Tizenkét csillagú korona* című művének első, 1769-ben megjelent kötetét,⁵ például: a f. 167., margón: „NB. Vide Hic Pa-

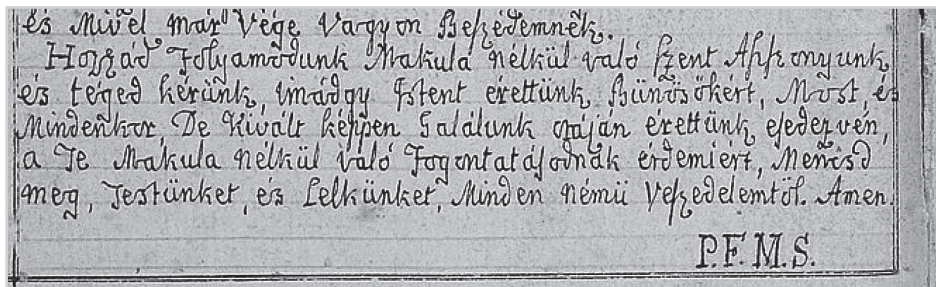
³ A beszédben a szokásos módon és helyen jelölt propositiót is találunk, ám ott három rész olvasható: „[3v] először is megmutatom, hogy az Isten anyjának oltalma bátorságos hely az ördögök dühössége ellen. Másodszor, hogy az Isten anyjának oltalma bátorságos hely a bosszúálló Isten haragja ellen. Harmadszor emlékezem ezen pünkösdi áítatosságnak, processiónak eredetéről s ezen nemes csíksomlyai Sárlos Boldogasszony templomában a nagy oltáron lévő, szépséggel, ékességgel tündöklő Boldogságos Szűz Mária faragott szent képéről.” (A beszéd a 9r alján örsző jelzésével marad abba; a másolat a kegyszoborról ígért részt nem tartalmazza.)

⁴ FAVUS Samsonis (1723), *Ex Ore Leonis Prodiens, Conciones De Sanctis Per Totum Annum* ... auctore a LEONE S. Laurentio, Coloniae. 431.

⁵ TELEK József (1769–1772), *Tizenkét csillagú korona, I–II*, Buda–Vác.

1. kép. f. 49v

2. kép. f. 239v

trem Josephum Telek. In Corona 12 Stellarum, pag. 759.”, a f. 254., lap alján pedig: „NB. Ha akarod, nyujthatod Historiakkal, A Tizenkét Csillagú Korona névű könyvből Folio 324. et sequentes.” Hasonló bejegyzés a szövegben elhelyezve (f. 258): „NB. Ha akarod Historiakkal erősitheted A Tizenkét Tsillagu koronából, Fol. 340. 347.”

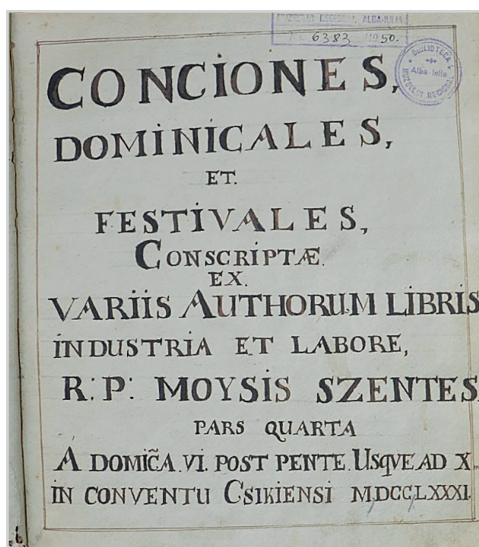
Telek József művének első kötetéből 24 prédikációt vett át a kötet összeállítója, gyakran szinte szó szerint, de annak helyszíneit, például a ferencesek tevékenységéről, áthelyezi Erdélybe. Így, ahol Telek Kecskemétről írt, ott a kötetben Csíksomlyóról olvashatunk. Telek művének második, 1772-ben nyomtatott részét forrásként (legalábbis ebben a kötetben) nem használta a P. F. M. S. monogrammal önmagát megjelölő szerzetes. Ezek alapján a kötet egybekötése valószínűleg 1769 után történt.

A 24 prédikáció mindegyikét úgy másolta (néha alakította) ferences szerzetesünk, ahogyan az Teleknél is szerepel (fentebb a külső jegyek alapján ezt első változatnak neveztem), Telek magyar retorikai kifejezéseit azonban latinul adta meg, a beszéd címét a textussal egy vonalban a margóra írta. Ezek a beszédek a fentebbi felsorolás szerinti számokkal: nr. 2–5, 7, 8, 17–19, 21–28, 35, 36, 39–42.

Megfigyeléseim összegzése alapján egy olyan P[ater] F[rater] M. S. monogrammú, erdélyi provinciához tartozó ferences szerzetest kellett keresnem, akiről köztudott, hogy gyakran prédikált, hiszen az 1769 után összeállított prédikációs kötetét tizenötödik könyvnek nevezte a tábla belsején.

A provincia névsorából négy személy életadatait, tevékenységét vizsgáltam: P. Salamon Marcell (1753–1805); P. Sánta Mihály (1739–1801); P. Székely Mihály (1752–1807) és P. Szentés Mózes (1733–1806). Salamon Marcell azért érdemelt különös figyelmet, mert hosszas betegség után Vajdahunyadon hunyt el, kötetünkben pedig a Vajdahunyadi Ferences Tartományfőnökség pecsétje található. A magyar irodalomtörténetből a Deák–Szentés-énekeskönyv egyik bejegyzőjeként ismert Szentés Mózesről pedig azt is tudjuk, hogy „concionator generalis”,⁶ azaz prédikáló szerzetes, 1776–1781 között a csiksomlyói Páduai Szent Antal Társulat előjárója volt.

Szentés Mózes nevére rákeresve az internet jelezte, hogy a gyulafehérvári városi múzeumban található egy prédikációs kötete, melynek címlapja: *Conciones dominicales, et festivales, conscriptae ex variis authorum libris, industria et labore, R. P. Moysis Szentés. Pars quarta a dominica VI. post Pente. usque ad X. in Conventu Csikiensi 1781 (3. kép).*

3. kép

⁶ Ezt a címet csak a jó beszédkészséggel rendelkező, jól képzett ferencesek kapták meg. Vö. BOROS Fortunát (1927), *Az erdélyi ferencrendiek*, Cluj-Kolozsvár, Szent Bonaventura Könyvnyomda. 208. – Bizonyára az erdélyi rendtartományban is úgy történt a cím megadása, mint a salvatorianusoknál: „Az igehirdetőknél bizonyos könnyítéseket adtak a napirend megtartásában, hogy így annál jobban készülhessenek a szentbeszédre. 1653-tól kezdve külön bizottság vizsgálta meg, vajjon alkalmas-e valamelyik szerzetes az igehirdetésre s az igehirdető bizonyos rangot nyert, kivált, ha az egyetemes igehirdetésre (concionator generalis) alkalmasnak találták.” KARÁCSONYI János (1923), *Szt. Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig*, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 526.

Természetesen a ferences szerzetes csak a címet adhatta 1781-ben latinul; a kötetben az Országos Széchényi Könyvtárhoz hasonló magyar nyelvű összeállítást gyanítottam. Monok István, a Magyar Tudományos Akadémia és Információs Központ Könyvtárának főigazgatója szíves közvetítésével a múzeum igazgatója, Florin Bogdan úr digitális másolatot küldött a kötet-ről,⁷ amely igazolta, sőt felülmúlta várakozásomat. A kötetben a címnek megfelelő témakörből (pünkösöd utáni hatodikától kilencedik[!]⁸ vasárnapokra, valamint az ebbe az időkörbe tartozó szentekről és ünnepéről [Keresztelő Szent János, Szent Lőrinc, Szent István király, Szent Kereszt felmagasztalása]) szóló 28 prédikáció található (pp. 1–338), ugyanazon állóbetűs írásképpel, mint az OSZK fentebb vizsgált kötetében. A kötet egykorú kézzel paginázott; annak végére két saját kézzel írt halotti beszédet helyezett el Szentés (376–405: *Halotti oratio*, 1766; 406–417: *Concio funebris communis applicabilis*). Az utóbbi címe sejteti velünk, hogy a halott fölött prédikáló papok számára léteztek alakítható mintapredikációk, halotti beszédhez használatos segédletek. Erre példa a 339–375. lapon olvasható *Formula Valedictionum Funebrium* című, 65 eltérő hosszúságú, különféle rangú személyektől, családtagoktól stb. búcsúzó formulát tartalmazó összeállítás, melyet másik kéz írt, erősen jobbra dőlő írással.⁸ Az ilyen formuláskönyvek számbevétele nagyon fontos volna ahhoz, hogy a halotti beszédek azonos vonásait követni tudjuk, és ne keressünk egyéni érzelmi, stilisztikai vonásokat ott, ahol formulákról van szó. Másrészt e búcsúszövegek és a néphagyományból ismert búcsúzókat együttes kutatására adnának lehetőséget.

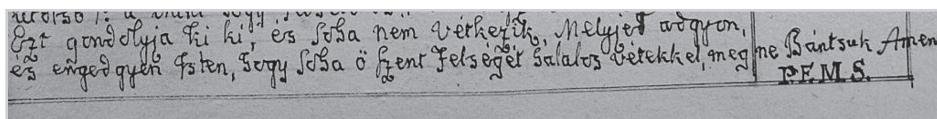
Visszatérve Szentés Mózes kézírásához a Gyulafehérvárott őrzött kötet egyértelműsítette feltételezésemet: az Országos Széchényi Könyvtár Quart. Hung. 4444. jelzetű kéziratát Szentés Mózesnek kell tulajdonítanunk. A most vizsgált kötetben sokszor és különböző módon megnevezi magát a prédikációi végén; néha helyet és évet is ad: „P. F. M. S.” (pp. 15, 136, 263, 417), „Csík Somlyó 1776.” (pp. 112, 136), „1778.” (p. 122), „Tekelő Patak,

⁷ Mindkettőjüknek ezúton is köszönetet mondok.

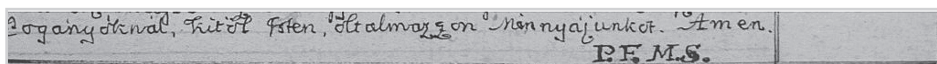
⁸ A formulákat nem az a kéz másolta, amelyet Szentés Mózes kézírásaként ismerünk. Vö. KÖVÁRI Réka (ed.) (2013), *A Deák–Szentés kézirat = The Deák–Szentés Manuscript*, Budapest, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. (Magyar Ferences Források, 6.). 21–25. képek. Másrészt a fentebb ismertetett és a prédikációs köteteket leíró kéz viszont azonosnak tűnik a Deák–Szentés-énekeskönyv végére népéneksszövegeket bemásoló kézzel (uo., 14–18. képek). Kővári Réka azt bizonyítja (*i. m.*, 25), hogy Szentés valamely diákkal vagy fiatalabb szerzetessel másoltathatta be az énekeket. Márpedig az énekeket másoló és a prédikációkat leíró kéz azonos lehet. Esetleg az a különös eset állna fenn, hogy Szentésnek dőlt és álló betűs (eltérő betűket használó) írása is volt? A paleográfiai kézikönyvek azt hangsúlyozzák, hogy azonos kéz írásának megváltozása esetén is azonos marad a duktus (dőlésszög és betűvastagság). Ha a prédikációkat nem Szentés Mózes írta volna le, az azt jelentené, hogy (1766 és 1781 között mindenképpen) a ferencesek közül állandó íródeákja volt. Indokolt volna a felmerült kézírások alapos újravizsgálása.

1774.” (p. 289), „P. F. Moyses Szentes 1776.” (p. 324), „P. F. M. Sz. A. 1766.” (p. 415), „P. Moyses mp.” (p. 455).

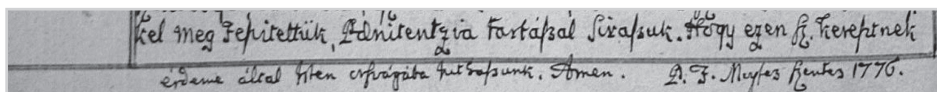
Néhány példa (4–8. kép):

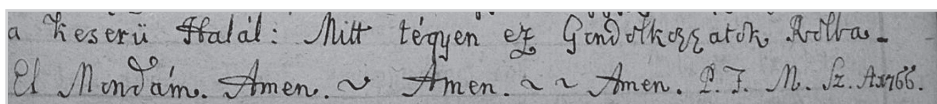
4. kép. p. 15

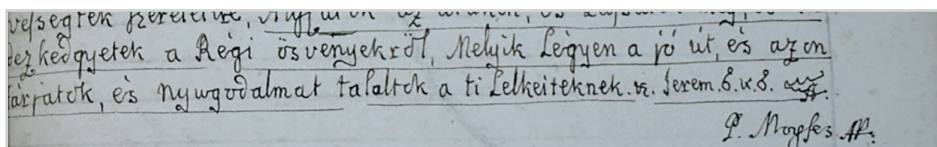
5. kép. p. 263

6. kép. p. 324

7. kép. p. 405

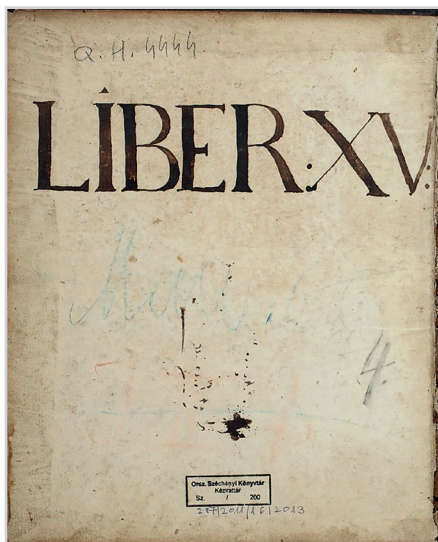

8. kép. p. 455

További megfigyeléseket is tehetünk. A gyulafehérvári kötet bőrkötése első táblájának belsején álló nagybetűs írás: „LIBER VI.” (10. kép) ugyanúgy kötettszámot jelenthet, mint az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött kötetben a „LIBER XV.” (9. kép). Nem ritka az, hogy egy-egy szerzetes prédikációs tevékenysége tucatnyi kötetet eredményezett. Elég, ha Csete István és Gyalogi János jezsuitákra,⁹ vagy Szentes Mózes kortársára, Frölich Jakab pálos szerzetes 1770-es, 1780-as évekből ránk maradt terjedelmes

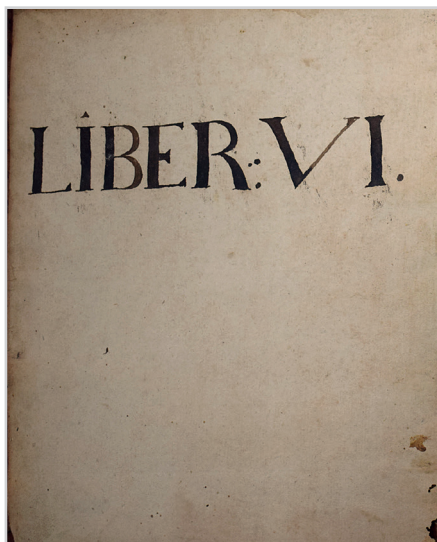
⁹ Csete István kéziratok kötetének száma (Gyalogi János szerint) 36, Gyalogié 1750 körül 23. Vö. SZELESTEI N. László (2024), *Poesis Symbolica: Gyalogi János kéziratok retorikai gyűjtéséből*, II. In BOROS István (szerk.), *Lineas exarare. V. Scriptorium konferencia. Budapest, 2022.*

német nyelvű prédikációs köteteire gondolunk.¹⁰ Az Országos Széchényi Könyvtár Quart. Hung. 1535/1–4. jelzetű kötetei a ferencesek erdélyi provinciájából származnak, talán éppen Szentes Mózes prédikátor utódának a XVIII. század utolsó és a XIX. század első évtizedében leírt prédikációival.

9. kép

Az OSZK-ban őrzött kézirat
felső táblájának verzója

10. kép

A Gyulafehérvárott őrzött kézirat
felső táblájának verzója

Szentes Mózes a prédikációiban azt az érzelmekkel telített ferences hagyományt követi, amely jól kimutathatóan abban a sorban helyezkedik el, amely a középkor végi beszédektől kezdve folyamatos jegyeket mutat fel. Bizonyára szerepet játszott ebben a ferencesek életmódja, a nemesekhez és köznéphez közeli életmódjuk. Különösen érzékelhető ez a tőlük ránk maradt halotti beszédekben.¹¹ Stílusának érzékeltetésére idézem a csíksomlyói pünkösdi búcsú alkalmára készített beszédének első részét, annak propositiójáig. (Sajnos a propositióban jelzett harmadik részt nem írta le kötetében.)

november 24–25, Budapest, PPKE BTK. (Scriptorium, 5.). 209–226. omp.ppke.hu/btk/catalog/view/37/149/388. (2024. 10. 13.)

¹⁰ Frölich Jakab vaskos kéziratos köteteit Székesfehérvárott, a Püspöki Levéltárban őrzik (Kéziratos könyvek, nr. 1589–1600).

¹¹ Vö. SZELESTEI N. László (2024), Bárkányi János ferences szerzetes halotti beszédeinek sajátosságai, In LOVAS Borbála, PÖRKÖLI Gábor, SZIGETI MOLNÁR Dávid (szerk.), *A prédikáció rétegei a 17 században: Írók, másolók, kompilátorok, hallgatóság*. Budapest, A kora újkorai unitárius prédikációirodalom története Erdélyben és Magyarországon Kutatócsoport – Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet. 211–225.

DE BEATA VIRGINE MARIA

In monte Sion erit salvatio. Abdiae I. v. 17.

– A Sion helyén szabadulás leszén.

Sensus: Demonstratur primo: Beatae Virginis Mariae patrocinium,
contra insidias Diaboli.

Secundo: Ejusdem Virginis Mariae patrocinium contra vindictam Dei.

Sok színeket hányó változást látom és szemlélem ennek a mulandó árnyék világnak, s nem is ok nélkül: mert világnak sem lehetne nevezni, ha változása nem volna. De ennyi sok változások s viszontagságok között bátoratlanok lévén, vajon hol és kinél tanálhatjuk fel boldogságunkot s bátorságos megmaradásunkot? Abdiás próféta újjal mutat ugyan a Sion hegyére, mondván [Abdiae V. 17.], *In monte Sion erit salvatio*. A Sion hegyén szabadulás leszén. Megvallom, sokat jártam, nem keveset fáradtam, bujdosó elmém-mel nyughatatlankodtam mindenütt, hogy mái napon tűnétek, ezen nemes magyar székely hazánkban, a csíksomlyai Sarlós Boldogasszony szent templomához sok helységekről egybecsoportozott, minden renden lévő személyeknek, valahol e boldogtalan világ sík tér-mezein oly kellemetes helyet mutathatnék, ahol bátorságos boldogságunkot feltanálhatnók. De haszontalan futottam-fáradtam, haszontalan munkálkodtam, mert sohult boldogtalanságnál egyebet nem tanáltam.

Vigyáztam s ébren voltam a mennyei jegyes szavára, azért is utána indultam, midőn eképpen szola: [Cant. 2.] *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum*. Jer én szerelmesem, menjünk ki a mezőre. De mit tanálék a mezőkön? Nem mást, hanem éktelen boldogtalanságot. Itten szomorán szemlélttem a vészopó Kaint és [1v] megöletett ártatlan Ábelt [Gen. 4.]. Itt könyves szemekkel néztem a bátyjaitól mély, száraz kútban vettetett Józsefet [Gen. 37.]. Itt találtam Saul előtt sötét ballangban lappangó Dávidot [1Reg. 26.]. Itt most a munkának idején láttam Salamonnal a testet fárasztó, súlyos, terhes munkát, melyben hívság vagy és gonosz gyöttelelem. Hallám másutt a kertben készülő jegyes szavát [Cant. 5.]: *Veniat dilectus meus in hortum suum*. Jöjjön az én szerelmesem az ő kertében. De utána menvén a kertben, ott is megrémíte engem a mű első szüleinknek szernyű boldogtalansága, és mintegy minden fűszálak, gyümölcsös fák látszanak vala szemeimre hánni [Cant. 8. v. 5.]: *ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua*. Ott ferteztetett meg az anyád, ott szeplősített meg a te szüléd. Elmenék azután a kolcsos várakba, a városoknak keringő utcáira, mivel a jegyestől is hallám [Cant. 3. v. 2.]: *Per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea*. A szorosakon és utcákon keresem, akit szeret az én lelkem. De a várakban s városokban is, nem kívánt boldogságot, hanem bánatos szívet tapasztaltam. Mely boldogtalanul egy Betsabe asszony szépsége által

[2Reg. 11.] gyalázatosan megesnek, ama palotákön sétáló Dávidok? Mely boldogtalanul a gyenge Dalila köteleivel megköötztetnek s rabságra esnek az erős Sámsonok? [Iudic. 16.] Mely boldogtalanul némétja meg egy táncoló Heródes leánya ama szent ígékét hirdető, a pusztákön kiáltó Keresztelő Szent János szavait? Egy szóval, a városoknak utcáin tanáltam ama telhetetlen dús gazdagokat, kacéros öszvéreket, egymást mardosó viperákat, simán fondorkodó ravasz rókákat, és a boldogtalan világnak csak tettetős s színes kendőzésekkel tündérkedő jóvait, mulandó hívságit, melyek a gondatlan föld lakosinak szíveket nem hogy boldogítanak, hanem szüntelen háborgó nyughatatlansággal gyötrik, fogyatják, gerjesztik, emésztik. [2]

Azért is a Sion hegyére, a Salvator hegyére siessünk, ha bátorságos boldogságunkot fel akarjuk tanálni, mivel ezen csíksomlyai Sarlós Boldogasszony templomának első fundamentuma: [Psal. 86. v. 3.] *In montibus sanctis*. A szent hegyen, a Salvator hegyén. De irgalmas Isten! Vajon minémű boldogságot tanálunk ezen hegyen, a Salvator hegyén? Halljátok már, szemetek eleibe tészem a valóságot.

Ennek előtte, több négyszáz esztendőknél, midőn sok viszontagságok között, minek utána Seraphicus Szent Ferenc atyánknak, a lelki szolgálatokban buzgó szerzetes fiaí bészármaztak volna ezen nemes székely hazában, Csíkban, mint ártatlan Jákobok, az Isten áldozatjának első fundamentum követé tévék a szent hegyen, a legközelebb lévő Salvator hegye tetején, ahonnan nem sok esztendők múlva, hogy annál is inkább szolgálhatnának, az itt lévő, s távolról hozzájuk folyamodó keresztényeknek, leszállának a szent hegyről, a Salvator hegyéről, és ezen helyén építék a Sarlós Boldogasszony kis templomát, mely most is maga régiségében lévén, Szent Ferencnek neveztetik, itt állíták fel újra az Isten áldozatjának oltárit.

Akkor az irgalmas Isten megvigasztalá bujdosó, szomorú szerzetes szolgáit s egész nemes székely hazánknak áitatós fiait, leányit, és úgy cselekedék vélek, mint ama fáraó terhes igája alatt siralmason fohászokodó Izrael fiaival, kiknek, midőn Mojzes vezérlése által következendő boldogulásokat meg akarta jelenteni, tüzet bocsáta a Hóreb hegyén lévő csipkebokorra, és úgy a villámló lángok között jelenté ki Mojzesnek hatalmát, a népnek pedig szabadulását.

Így hasonlóképpen ezen Sarlós Boldogasszony templomában [2v] a keresztény híveknek áitatós tiszteletére felállítatott, ritka szépséggel tündöklő Boldogságos Szűz Mária faragott képét, melynek mind régisége s mint bizonyoson honnan való származása mindedig szerzetes klastromunk előtt Isten titkában vagyon. Jóllehet ennek előtte közel hatvan esztendőekkel, ama Jézus Társaságából lévő, nagy érdemekkel és szentséggel tündöklő, boldog emlékezetű Pater Páj János, midőn messze való tartományból az ő előljárótól ennek a kívánatos drága képnek látására ide kéredzett volna, ezen kép előtt térdeire állván, hosszas buzgó imádsági után, keserves könyvhullatási

után azt mondá: Én tudom ezen kívánatos drága képnek eredetét, s honnan való származását és sok csudatégeit.

Mások pedig azt erősítik, hogy csudálatosképpen, midőn az említett kis templomnak építése volt, ennek előtte négyszáz egynéhány esztendőkkel, némely szent szerzetünkbéli áitatos buzgó lelki atyának könyörgésére Isten ő szent Felsege, étszakának idején az angyalok által nagy fényességben a Laurétum mezejéről hozattatta ezen szerzetes klastromunknak kertében, s ezzel ajándékozta buzgó könyörgését, kívánságát az említett lelki atyának, hogy ezen Mária ékes szép képe által (mely Maria *Auxiliatrix*, oltalom Anyjának nevezetett vala), nagyobbban gerjedne szívek mind a férfiaknak és asszonyi rendeknek az isteni szeretetre, áitatosságra, és Máriának, az Isten Anyjának buzgóbb tiszteletére, hogy ezáltal lenne szabadulásunk a fekélyes eretnekségnek kárhozatot okozó tudományától, ki is ennyi sok száz esztendők folyása alatt, anyai irgalmas vezérlése és oltalma által megmentette ezen nemes székely magyar hazánkot az eretnekségtől.

[Statua B. V. M. adfuit ante cladem Mohatsianam anno 1526.] Mit künk, mit mulatozunk a Salvator hegye mellett [3] Mária tiszteletére épített kis templomocskában, mivel itten is hajdan arra vitte s gerjesztette kedves híveit Maria *Auxiliatrix*, az oltalomnak Anyja, hogy örökös tiszteletére nagyobb szent templom építtessék, melyben anyai emlőiből áradott boldogságunkot kegyelmesen osztogathassa, nyújthassa, ajándékozhasa.

[Joannes Hunyadi devicit Turcas Anno 1442] S azért is Krisztus Urunk születése után ezernégyszáznegyvenkettődik esztendőben, látván Erdély Országának győzhetetlen bajnoka, Mátyás királynak szülőatyja, Hunyadi János, ezen országnak érdemes fejedelme, gubernátora, hogy mely sok csoportos nép gyülekezik egybe ezen Mária szent képének áitatos tiszteletére, arra készteté tekéletes, istenes jó szándéka, s ezen szent képhez való áitatossága, hogy, ha az akkor ellene harcoló pogány törökök ellen győzedelmesen viaskodván, szerencsésen visszatér, ékeesebb új templommal s jelesebb klastrommal nemesíti meg ezen szent képet.

Amint is ezen szent képben Máriának, az Isten Anyjának tulajdonítá a pogány törökökön való ritka hallatott győzedelmét, ahonnan szerencsésen visszatérvén, amiként most szemléljük, hat esztendők alatt a kis templom mellé a Boldogságos Szűz Mária ezen szent képének nagyobb tiszteletére nagyobb templomot építtete, s a nemes székely magyaroknak egyenlő akaratjokból, mint ország fejedelme, gubernátora, örökösön meg is ajándékozá harminckét emberekkel, kiket konfratereknek nevezte.

Jól eszedbe vedd azért, Áitatos Sokaság, hogy *Locus in quo stas terra sancta est*. Az hely, amelyen állasz, szent hely. Annak okáért saru letéve, azaz akadály nélkül következő beszédemre kevés ideig figyelmezzetek. [Propositio] Én, amennyire elégtelenségem fogja engedni, részenként elé fogom beszélni a Boldogságos Szűz Máriának emlőiből áradott boldogu-

lásunkot, [3v] s *először* is megmutatom, hogy az Isten anyjának oltalma bátorságos hely az ördögök dühössége ellen. *Másodszor*, hogy az Isten anyjának oltalma bátorságos hely a bosszúálló Isten haragja ellen. Harmadszor emlékezem ezen pünkösdi áttatosságnak, processiónak eredetéről s ezen nemes csíksomlyai Sarlós Boldogasszony templomában a nagy oltáron lévő, szépséggel, ékességgel tündöklő Boldogságos Szűz Mária faragott szent képéről. Mely feltett célaimról míg bővebben szólok, csendes és figyelmetes hallgatást kívánok, elvégzem.

[...]

LÁSZLÓ SZELESTEI N.

Preaching Volumes of Mózes Szentes

The study reveals that the National Széchényi Library (Budapest) holds a manuscript sermon volume on the Virgin Mary by Pater Frater Moyses Szentes. Szentes copied nearly half of the sermons from the first volume of József Teleki's *Twelve Star Crown* (1768), sometimes compiling them, and adapted them to suit Transylvanian circumstances. Moyses Szentes served for a long time as the “predicator generalis” of the Transylvanian Franciscan Province in Csíksomlyó. Between 1776 and 1781, he also held the office of president of the local St. Anthony of Padua Society. Additionally, a large volume of his sermons (*Conciones dominicales, et festivales, Pars quarta*, 1781) is preserved in Gyulafehérvár, in which a booklet of funeral formulas (*Formulae valedictionum funebrium*) is bound. Szentes's sermons align well with the emotional style typical of Transylvanian Franciscans. An example is the text of a sermon he preached at a Pentecostal feast in Csíksomlyó, which is presumably extant.